

MIROSLAW MOSSAKOWSKI

Obrady sekcji IV, dotyczące problematyki biomedycznej i żywienia miały charakter sympozjalny. Przedstawiono na niej 12 doniesień i referatów, obrazujących stan badań lub działań w wybranych działach nauk medycznych, biologicznych i rolniczych, stanowiących bądź produkt współpracy naukowej między placówkami Polskiej Akademii Nauk i resortu Obrony Narodowej, bądź przedmiot ich wspólnych zainteresowań badawczych i praktycznych, bądź też przykład komplementarnego, ściśle zazębiającego się rozwiązywania pokrewnych zagadnień naukowych. Obrady te, dotyczące z natury rzeczy wąskiego wycinka problematyki biomedycznej, unaocniły jeszcze raz ścisłość związków merytorycznych: poznawczych i praktycznych łączących wojskowe i cywilne ośrodki i środowiska badawcze w zakresie szeroko rozumianej biologii i medycyny. Powiedziałbym więcej — były one jeszcze jednym dowodem jedności nauk medycznych, niezależnie od tego, gdzie są one rozwijane i gdzie znajdują swój warsztat realizacyjny. Stały się one potwierdzeniem codziennej praktyki współdziałania cywilnych i wojskowych środowisk naukowych i placówek badawczych. Tych współdziałań, które znajdują nie tylko wyraz w jakże ważnym i użytecznym, a omawianym dziś przed południem uczestnictwie wojskowych placówek naukowych w ogólnokrajowych programach badawczych, koordynowanych przez Akademię Nauk oraz aktywnym udziale naszych kolegów w mundurach w działalności komitetów naukowych i rad naukowych placówek Polskiej Akademii Nauk, lecz także i przede wszystkim we wspólnym uczestnictwie we wzbogacaniu wiedzy i umiejętności medycznych. Jeśli mottem dzisiejszych obrad jest hasło: „nauka dla obronności kraju”, implikujące znaczenie i wkład badań naukowych dla budowania potencjału obronnego kraju, to przebieg obrad naszej sekcji pozwala równocześnie dorzucić hasło: „obronność kraju dla nauki”, obrazujące wkład wojskowych ośrodków badawczych do nauki. I tak jak w od dawna ukształtowanej praktyce okazało się i dziś, że obie strony są równocześnie i dawcami, i biorcami, a krajowe placówki medyczne resortu obrony narodowej są trwałym i niezbędnym elementem krajobrazu nauk medycznych w Polsce.

Otwierające obrady wystąpienie prof. T. Bielickiego z Zakładu Antropologii PAN poświęcone było antropologicznej strukturze populacji polskiej. Ukazał on jej zróżnicowanie i stratyfikację oraz ich biologiczne i społeczne uwarunkowania, unaocniając równocześnie przekonywająco ewolucję społecznego rozwarstwienia ludności Polski na przestrzeni ponad 50 lat, znajdującego swoje odbicie w jej zdjęciu antropologicznym. Referat ten przedstawiając wyniki badań o podstawowym znaczeniu naukowym i praktycznym dla gospodarki narodowej, w tym również dla wojska, wykazał równocześnie, jak ważką i nieodzowną dla ich uzyskania była ścisła współpraca już nie z badawczymi placów-

kami wsjojkowymi, lecz po prostu z wojskiem. Współpraca, która została zapoczątkowana w latach dwudziestych przez prof. Mydlarskiego, w okrsie powojennym znalazła nowe, bogatsze i bardziej efektywne formy.

Najobszerniejszy krąg dyskusji stanowił cykl dotyczący fizjologicznego podłoża zdolności człowieka do wysiłków fizycznych. Są to bowiem zagadnienia o podstawowym znaczeniu dla współczesnej medycyny w ogóle i dla jej wyspecjalizowanej gałęzi, jaką jest medycyna wojskowa. Wbrew bowiem powtarzanym tu i ówdzie opiniom, nawet w środowiskach fachowców, wysoka sprawność mechanizmów adaptacji organizmu do wysiłków fizycznych i wpływów środowiska jest nadal, nawet w warunkach kraju wysoce uprzemysłowionego, jednym z czynników współdecydujących o zdolności człowieka do różnorodnych form pracy zawodowej, w tym również związanych ze służbą wojskową oraz jego ogólnej aktywności życiowej. Dotyczy to także tych form działalności, które związane są pracą intelektualną i przeważającymi obciążeniami neuropsychicznymi i znajduje odniesienie do wszystkich grup wieku.

Z przyczyn oczywistych ma to zasadnicze znaczenie w najbardziej nawet stechnicyzowanej służbie wojskowej. Ogólne wprowadzenie do tej tematyki stanowił złożony do protokołu referat prof. Kozłowskiego z Centrum Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej PAN, w którym w oparciu o badania prowadzone w kierowanym przez niego zespole omówiono podstawowe mechanizmy adaptacji wysikowej, jej biochemiczne, humoralne i neurofizjologiczne uwarunkowania oraz metody fizjologicznego sterowania tymi procesami. Kolejny cykl referatów pochodzących z Wojskowego Instytutu Medycyny Lotniczej i Wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii przyniósł rozwinięcie i uszczegółowienie tej problematyki. Referat prof. J. Faffa dał pogląd na wpływ wybranych czynników służby wojskowej, uzależnionych od jej rodzaju na wydolność fizyczną organizmu, a doniesienie doc. Wojtkowiaka, rozwijające ten sam wątek w stosunku do ekstremalnych warunków środowiskowych, jakie stwarzają przyspieszenia, na które narażona jest obsługa współczesnych samolotów bojowych, zobrazowało rodzaje i mechanizmy zaburzeń homeostazy ustrojowej wywołanej przez te właśnie czynniki; referent przedstawił także sposoby ich zwalczania i zapobiegania im. W referacie prof. S. Barańskiego, doc Z. Sarola i dr. F. Skibniewskiego, zamykającym tę część obrad, przedstawiono z kolei metody i urządzenia służące obiektywnej ocenie stanu czynnościowego organizmu człowieka narażonego na ekstremalne warunki przyspieszeń, przeciążeń i nieważkości. Co zasługuje na szczególną uwagę, to ów „poligraf” do badań fizjologicznych organizmu człowieka, oparty na wykorzystaniu myśli medycznej, biologicznej i technicznej oraz na zastosowaniu matematyki zdał był swoją ciężką próbę praktyki z pełnym sukcesem. Jeśli we wstępie swojego wystąpienia mówiłem o komplementarności badań, to omówiony przed chwilą cykl doniesień stanowił jej najlepszą ilustrację. Tę samą komplementarność zademonstrowały referaty poświęcone problematyce odporności organizmu, stanowiącej podstawowy mechanizm ochronny w procesach infekcyjnych. Referat prof. T. Tchórzewskiego z Wojskowej Akademii Medycznej w Łodzi przedstawił zagadnienia regulujących funkcji granulocytów w warunkach zdrowia i choroby oraz czynników sterujących działaniem tej populacji komórkowej krwi — stanowiącej pierwszą linię obrony organizmu, a uzupełniający go referat prof. J. Giędanowskiego z Instytutu Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN — wyniki badań prowa-

dzonych w jego macierzystej placówce nad czynnikami modelującymi odpowiedź immunologiczną ustroju, w sensie jej aktywizacji i wzmocnienia. Wydaje mi się zbyt duże podkreślanie wagi tych zagadnień dla współczesnej medycyny.

Krąg zagadnień neuro- i psychofarmakologicznych, realizowanych w ścisłej współpracy cywilnej i wojskowej placówki badawczej, reprezentowały referaty prof. E. Przegalińskiego z Instytutu Farmakologii PAN i prof. S. Rumpa z Wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii. Pierwszy z nich skoncentrował się na mechanizmach działania leków antydepresyjnych, poznanych i określonych w macierzystej placówce mówcy, a drugi na problemie metod leczenia stanów drgawkowych, stanowiących następstwo wybranych zatruc chemicznych. Badania przedstawione w pierwszym referacie, ukierunkowane przede wszystkim poznawczo, mają zasadnicze znaczenie dla praktyki leczenia pewnych zaburzeń psychicznych, zaś nastawione praktycznie badania drugiego referenta wyjaśniają szereg podstawowych mechanizmów działania analizowanych substancji chemicznych na ośrodkowy układ nerwowy.

Referat prof. T. Domżała, A. Szczudlika i J. Kwasuckiego ze Studium Kształcenia Podyplomowego WAM w Warszawie zajmuje specjalną pozycję wśród przedstawionych w ramach naszej sekcji doniesień. Poświęcony jest bowiem zagadnieniom, które dopiero od niedawna stały się przedmiotem wnikliwych studiów i badań, a w której to dziedzinie placówka naukowa kierowana przez prof. T. Domżała zajmuje wiodące miejsce w kraju. Traktował on bowiem o neurofizjologicznym i neurochemicznym podłożu zjawisku bólu i stresu oraz mechanizmach ich patogenetycznego zwalczania. I znów niech wolno mi będzie nie komentować znaczenia tych badań dla medycyny.

Referaty prof. S. Bergera, przewodniczącego Komitetu Żywności Człowieka PAN oraz prof. A. Rutkowskiego, przewodniczącego Komitetu Chemii i Technologii Żywności PAN — omawiały problematykę racjonalnego wyżywienia jako jednego z czynników współwarunkujących prawidłowy rozwój człowieka i jego zdrowie oraz właściwej produkcji żywności zabezpieczającej jej wartość odżywczą i ochronę przed szkodliwościami. Oba ukierunkowane były zasadniczo na zagadnienia potrzeb wojska i odzwierciedlały wspólne działania obu komitetów z Wojskowym Ośrodkiem Naukowo-Badawczym Służby Żywnościowej.

Sądzę, iż dobrze się stało, że obchody czterdziestolecia Ludowego Wojska Polskiego stworzyły okazję takiego właśnie spotkania przedstawicieli cywilnych i wojskowych nauk biomedycznych i żywieniowych. Były one platformą wymiany doświadczeń, myśli i poglądów. Mam nadzieję, że zaowocują pogłębieniem współpracy. Mogą z niej wyrosnąć nowe koncepcje badań i rozwiązań z pożytkiem dla reprezentowanych przez nas nauk i działań, bo przecież my wszyscy — i cywile i nasi koledzy w wojskowych mundurach służymy jednemu celowi — zdrowiu człowieka, które deklaracja Światowej Federacji Zdrowia definiuje nie jako brak choroby, lecz jako odczuwalny fizyczny i psychiczny dobrostan człowieka.